

CİHAT ÖĞRETİSİ

Noor MOHAMMAD*
Çev.: Celal EMANET**

Giriş

Batı'da cihat kelimesinin manasına ilişkin ve onun İslam dünyasının biçimlenmesindeki oynadığı rolü konusunda bir hayli karışıklık mevcuttur. Günümüzde aslında pek çok Batı'lının zihninde yer etmiş olan cihadın çağrıştırdığı küçük düşürücü anlam şekli sonradan kazanılmıştır. Burada verilmek istenen mesaj ise cihat kavramının doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktır.

İslam 7. yüzyılda Arabistan'da ortaya çıkmıştır. Çok hızlı bir şekilde gelişen İslam, yüzyıldan daha kısa bir zaman dilimi içerisinde ilk İslam Devletleri İspanya'dan Kuzey Afrika'ya Ortadoğu'dan Çin sınırlarına kadar yayılmıştır. Bu da o dönemde zirvede olan Roma İmparatorluğu'nun büyüklüğünden daha da muhteşem bir durumdu.¹

İslam'a tahsis edilmiş olan tarihsel ehemmiyet çeşitli anlaşmazlıklara ve ihtilaflara neden olmuştur. Kimisi onun kayda değer dünya gücünün olduğunu reddetmektedir, bazıları da onu dünya tarihinde esas bir odak olarak gördüklerinden dolayı istemeyerek de olsa gücünü itiraf etmektedirler.² Biz de bakış açısı olarak ikinci görüşü kabul etmekteyiz: İslam dünya düzeninin değişiminde başlıca inkılâpçı bir güç olarak tanınmalıdır. Batı'da devrim ve hukuk üzerine çağdaş bir yorumcu olan Harold Berman devrimlerle alakalı olarak altı esas belirler ve bunun lis-

* University of Baltimore School of Law, Baltimore, Maryland. Çevirisini sunduğumuz "The Doctrine of Jihad: An Introduction", başlıklı bu makale Hamline University School of Law tarafından The Journal of Law and Religion, (Volume III, Number 2, 1985, Los Angeles, CA) dergisinin 381-399 sayfaları arasında yer almaktadır.

** Doktora öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., İslam Tarihi Anabilim Dalı. e-mail: celalemanet@hotmail.com

¹ İslam'a yabancı olan okuyucular yazarın Modern Meşru Sistemler Ansiklopedisi'ndeki, 'İslam Hukukuna Giriş' s. 681-92 (Redden ed. 1985) bölümünde faydalı bilgilere ulaşabilirler. Ayrıca J.L. Esposito, *Islam & Politics* 10, (1984), W. M. Watt, *The Majesty That Was Islam* (1984) bakınız.

² F. M. Donner, *The Early Islamic Conquests*, ss. 1-7 (1981).

tesini de temelde olan ana değişim, hızlı değişim, şiddet ve saldırı sonucu olan değişim, kalıcı değişim ve sosyal yapının bütününde olan değişim olarak sıralandırır.³ Her devrim ve değişim uzak geçmiş ve yakın geleceği göz önünde bulundurarak anayasada bir meşruluk yolunu araştırmıştır. Onlardan her birinin kaynak olarak yerleşmesi bir nesilden daha fazla zaman almıştır. Neticede devrimin temel amaçlarından bazıları somutlaştırılarak Batı'nın meşru geleneklerine baskı ve saldırı olmaksızın değişimde onların her biri yeni bir hukuk sistemi olarak hazırlandı. 7. yüzyılda ortaya çıkan İslam işte bu kriterlerle karşılaşır. Berman'ın kullanmış olduğu bu yapıya göre İslam gerçek bir inkılâpçı olarak incelenebilir.

Cihat kavramını incelemeye başlamadan önce kısaca İslam'a ve onun temel inanç esaslarına bir bakmak istiyoruz. İslam Hz. İbrahim, Musa ve İsa'yı, tek bir İlah'ı (tevhid) öğretici kimseler olmaları sebebiyle İslami şahsiyetler olarak ve bunun da 7. yüzyılda Hz. Muhammed'in⁴ gelmesiyle tamamlandığını belirtmektedir. Bir ticaret merkezi ve hac ibadetinin mekânı olan Mekke bu dönemde de İslam'ın kutsal şehri oldu. Mekke'nin dini açıdan önemi tevhidin taşıyıcısı olan Hz. İbrahim'in ibadet mekânı ve işaret olarak inşa ettiği Kâbe sebebiyledir. Uzun bir zaman diliminde Hz. İbrahim'in getirdiği monoteizmin yerini putlara ibadet ve putperestlik aldı. Bu devir Mekke'nin yanı sıra Arabistan'ın tarihinde Cahiliye dönemi olarak bilinmekteydi. İşte Hz. Muhammed böyle bir ortamda ortaya çıktı.

Hz. Muhammed kırk yaşındayken kendisine ilahi vahyin geldiğini ve Peygamberlik vazifesi verildiğini ilan etti.⁵ Onun kabul ettiği ilahi vahyin kendisini yönlendirmesiyle halkını putperestli-

³ F. J. Berman, *Law&Revolution*, 18-19 (1983). Onun altı devrimi şunlardır: 1) Rus Devrimi 2) Fransız Devrimi 3) Amerikan Devrimi

⁴ İngiliz Devrimi 5) Protestan Reformasyonu ve 6) 1075-1122'deki Papa'ya ait devrim.

⁴ Muhammed ismi İngilizce'de Mohammad, Mohammed, Mehemet veya Mohamad olarak hecelenebilmektedir.

⁵ Biyografi yazarlarına göre Hz. Muhammed ramazan ayındayken Nur Dağı olarak bilinen yerin tepeye yakın bir noktasında inzivaya çekilirdi. İşte bu şekilde inzivaya çekildiğinin beşinci senesinde melek gelerek Allah'ın tüm insanlığa onu peygamber olarak gönderdiğini bildirdi. Bakınız; M.H. Haykal, *Life of Muhammad* (1976); M. Lings, *Mohammad, His Life Based on the Earliest Sources* (1983); M. Hamidullah, *Introduction to Islam* (1977).

ğe, putlara yapılan ibadetlere ve diğer sosyal hastalıklara karşı uyardı ve onlara öğütler verdi. Onlar da vahiy olarak gelen bu öğütleri yazarak kaydedip muhafaza ettiler ve İslam'ın kutsal kitabı Kur'an olarak yürürlüğe konuldu. (Kur'an ilk dönemdeki yani kendisinden önceki Peygamberlerin almış oldukları vahiylerin yanı sıra son dini ve Allah'ın Hz. Muhammed'e vahyettiklerini içermektedir.) Hz. Muhammed'in 23 senelik Peygamberlik vazifesi süresinde kendisi bir din, bir ulus ve bir devlet kurmuştur.

İslam tek ve üstün olan Allah inancını, yeniden dirilmeyi ve kıyamet gününe imanı öğretmektedir.⁶ İslam'da hayatın içindeki ve bu dünyada yaratılan her şeyin tertip ve düzeni Allah'ın kontrolü altında olup, kıyamet gününün sorumluluğunu üstlenecek olan insanoğlundan da ahirete hazırlık yapması ve dürüst bir yaşantı sürmesi istenmektedir.⁷ İslam ahiret için dünya hayatına aracılık yapmaktadır. İslam'ın kendisi Hıristiyanlık'ı temelinden yoldan sapmış olarak görmektedir ve bunu İslam'a inananlar için doğru bir arabulucu olduğunu Kur'an'da ayrıntılı bir şekilde açıklamaktadır. Bundan dolayı Kur'an'ın kendisi uzlaşmayı sağlayan bir kitaptır. (Genel manada söylemek gerekirse İslam'da Kur'an'ın yeri Ortodoks Hıristiyanlarındaki İsa Mesih'in rolüyle paralellik arz etmektedir.) Kur'an insan biçimindeki bir Tanrı konseptini reddetmektedir. Hz. Muhammed ise Hz. İsa, Musa ve İbrahim gibi Allah'ın elçisi olarak yer almaktadır.

Bir kimsenin Müslüman olabilmesi için kelime-i şahadeti "Allah'tan başka ilah yoktur ve Hz. Muhammed Allah'ın elçisidir" söyleyip tasdik etmesiyledir. İslam'da Allah kavramı çok ciddi bir kavram ve imanın esasıdır. İslam inancında Allah kesinlikle tektir, her zaman her yerde olan ve her şeye gücü yetendir.

⁶ M. Hamidullah, supra note 5, at 9.

⁷ M. Assad, *Islam at The Crossroads* ss. 19-20 (1982). O bu noktayı Kur'an'dan bir ayeti örnek göstererek açıklık getirir; "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." (51/56). İslam'da 'ibadet' kavramı yalnızca uygulamalı olarak ibadet maksadıyla yapılan namaz veya oruç gibi şeylerle sınırlı değildir. İbadet insanın tüm hayatındaki hal ve hareketlerinin yerinde ve güzel olmasıdır. Şayet hayatımızın maksadı tümüyle Allah'a ibadet ise birçok parçadan oluşan manevi sorumluluklarımıza her yönüyle önem vermemiz gereklidir. Böylece görünüşte küçük veya önemsiz olan tüm hal ve hareketlerimiz ibadet olarak yerine getirilmiş olur. Bu sıradan bir insan için uzak bir ideal olmasına rağmen insan buna kavuşabilmenin yolunu araştırmalıdır.

Tevhit kavramı veya diğer bir ifadeyle Allah'ın bir olması açıklanmaya ihtiyacı olan bir konudur. Allah, kendisinin bir ortağı olmaksızın tektir. İslam, yaratılmış olan bir varlığı Allah ile birlikte ortak etmeyi günahların en büyüğü (şirk) sayar. Bununda gerekçesi yaratılmış olan hiçbir varlık manevi hukuku somutlaştırma veya hiçbir şekilde Tanrı'lık iddiasında bulunmamasına müsaade edilmemesidir. Zira bu tevhitten uzak bir anlayışın sonucuna götürür.⁸ İman, insanları tüm batıl inançlardan kurtarır ve onları her şeyin yaratıcısı, bu dünya hayatının sonunda kendisine hesap verilecek olan tek kuvvet ve hüküm sahibi Allah'a saygılı olmaya yönlendirir. Tevhit kişisel özgürlük verir ve insanı küçük düşürecek tüm dünyalık hırs ve kaygıların kuvvetlerine karşı durmak zorunda bırakır.⁹

Hz. Peygamber'in kendisine gelen vahiyleri insanlara bildirdiğini Kur'an bize haber vermektedir.¹⁰ Bu vahiyler Hz. Peygamber'in hayatı boyunca devam ederek ona uyarı ve tavsiyelerde bulunmuştur. Kur'an hem bu dünyada hem de ahirette mutlu olmak için gerekli olan; hümanizm, siyasal ve sosyal eşitlik, sosyal ve ekonomik adalet, doğruluk, birlik-beraberlik ve dayanışma gibi ilkelerin genel prensiplerini ayrıntılarıyla açıklamaktadır.¹¹ Kur'an sadece sınırlı bir mantıkla ifade edilen bir dönemin hukuk kitabı değildir. O, meşru ve etik olarak prensipleri ortaya koyan ve bu şekilde Müslüman'ın hayatına hükmeden bir kitaptır.¹²

Hz. Peygamber Medine'de bir devlet kurmak suretiyle bu başarıyı kendi hayatında gösterdi. O bu prensipler gereğince amel etti ve doğru rehberler olarak tasvir edilen onun halefi dört halife de Hz. Peygamberin izinden giderek bu prensipleri uyguladılar. Bu dönemdeki inanç anlayışı Müslümanlar için tarih başlangıcı olarak ayırt edilmekte ve İslam'ı yaşama konusunda o ilk zamandaki saflığını muhafaza etmektedir. Bu prensipler ve ameller içinde bulunduğumuz yüzyılda da Müslümanlar tarafından Şeriat adı altında takip edilmektedir.

⁸ F. Rahman, *Islam*, s. 33 (1979).

⁹ A. Shariati, *On Sociology of Islam*, ss. 82-87 (1979). Hem Sünni hem de Şii kanadında yüksek bir saygınlığı olan çağdaş devrimci Şii düşünürünün mektuplarının bir derlemesi.

¹⁰ The Holy Quran, s. LXXIII, 5-11.

¹¹ F. Rahman, supra note 8, at 25.

¹² Esposito, supra note 1, at 17.

Terim olarak Şeriat “güzel yaşamın yolu”;¹³ dinsel değerlerin, işlevsel ve somut terimlerle belirtilmesidir. Şeriatın kaynakları şu şekilde sıralanmaktadır:

I- Kur’an,

II- Sünnet, Hz. Peygamber’in uygulamaları,

III- Kıyas; Kur’an ve Sünnet’ten benzer hadiselerle bakarak bir hüküm verme,

IV- İcma; Kanunun bir noktasında İslam âlimlerinin fikir birliğinin olması. Şeriata göre hâkimiyet Allah’ındır. Bundan dolayı devletin kurumları ilahi kanun olan Şeriat’ın sınırları içerisinde hareket etmelidir. Allah’ın hâkimiyeti bir İslam toplumu veya devletinde Şeriat’ın birleşmesi vasıtasıyla onaylanmaktadır. Bu manada Şeriat Müslüman bir toplumun anayasal hukukudur. Batı’da ise hâkimiyet genellikle o toplumun mensuplarına veya devletin kendisine dayandırılmaktadır.

Bu şekilde belli başlı konseptlere dayandırılan İslam getirmiş olduğu vahiy kaynaklı olan yeni yasal sistem, mevcut düzenin yerini almıştır. Bu tanımlamalar ve inançlar cihat tartışmalarının zeminini oluşturmaktadır.

Cihat Doktrini - Erken Dönemdeki Gelişmeler

Cihat genellikle günümüzde Batı’daki dinsel olmayan savaş kavramıyla birbirine karıştırılmaktadır. İslam öğretisine göre dinsel olmayan savaş (harb) manen ve etik olarak kabul edilemez, bu yüzden cihat için böyle bir tanımlama yanlıştır.¹⁴ Erken dönem düşünürleri bu tarzdaki savaşları sosyal hastalıkların çeşitlerinden birisi olarak değerlendirmekteydiler. Müslüman bir alim olan İbn Haldun (1332–1406) savaşların insanlığın başlangıcından bu yana var olduğu ve bununda sebebinin insanda bulunan intikam duygusundan kaynaklandığı görüşündedir. Bundan dolayı Müslüman âlimler dini olmayan savaşları bir kötülük olarak kabul ederler. Bu tarz savaşlarla ilahi kanunlar çiğnenmekte ve bu kınanmalıdır. İslam sadece cihada izin verir seküler savaşa değil.

¹³ F. Rahman, supra note 8, at 100.

¹⁴ M. Khadduri, *War & Peace in Islam*, ss. 69-71 (1955). Bu kitapta Cihat konusuna geniş bir şekilde değinilmektedir.

İslam'da Mekke'nin putperest ve çok tanrılı bir zemine oturmuş toplumuna karşı tevhit anlayışı Hz. Peygamber tarafından öğretildi. Bu da cihat kavramının açıklanmasına yardımcı olmaktadır. Cihat; batıl karşısında bir kimsenin kuvvet ve yeteneğini Allah yolunda savaş, mücadele veya çaba harcaması manasına gelir.¹⁵ Burada asıl hedef kötülöklere karşı mücadele etmek, yeryüzünde Allah'ın sözlerini en yüce yapabilmek ve O'na imanını her tarafa yayılmasını sağlamaktır. Mekke döneminde Hz. Peygamber'in politik olarak fazla bir gücü olmamasına rağmen yine de O, Mekke'de hüküm süren putperestlere karşı İslam'ın mesajını insanlara tebliğ ediyordu. İşte bu dönemde cihat İslam'ın yayılması için sadece sözle tebliğ anlamını taşıymaktaydı. Kur'an'ın ayetleri o dönemdeki olması gereken cihat anlayışına şu şekilde değinmektedir: "Allah uğrunda, hakkını vererek cihat edin. O, sizi seçti; din hususunda üzerinize hiçbir zorluk yükledi." (22/78)

Kur'an'ın tefsiri hususunda kendisine saygı duyulan bir kimse olan Yusuf Ali şu şekilde açıklar: 'Bu ayetle cihadın genel manasına mükemmel bir biçimde değinilerek dinsel güzellikler için verilen özverili ve doğru olan tüm gayretler kabul edileceği ifade edilmektedir.'¹⁶ Başka bir ayette ise cihat kavramına yine benzer bir mana verilerek açıklanmaktadır. "Kâfirlere boyun eğme ve bu Kur'an ile onlara karşı büyük cihat et." (25/52).

Tevbe Sûresi 20–22. ayetlerde bu konuya özel bir bağlamda değerlendirerek değinilmektedir. "İnanan, hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihat eden kimselere Allah katında en büyük dereceler vardır. İşte kurtulanlar onlardır. Rableri onlara katından bir rahmet, hoşnutluk ve içinde tükenmez nimetler bulunan cennetleri müjdeler. Doğrusu büyük ecir Allah katındadır. Onlar orada ebedî kalacaklardır. Şüphesiz ki Allah katında büyük mükâfat vardır."

Yusuf Ali, bu ayette cihadın güzel bir şekilde tasvir edildiğini ifade etmektedir. Ona göre cihat, Allah yolunda mücadelede kendini feda edebilmeyi isteyebilmektir.¹⁷ Ancak bunun da temeli doğru ve samimi bir imana sahip olmaktan ibarettir. Bu da Al-

¹⁵ M. Assad, *The Principles of State and Government in Islam*, s. 70 (1980).

¹⁶ Y. Ali, *The Holy Quran*, note 2861 (1977).

¹⁷ Y. Ali, at 1270.

lah'ın rızası uğrunda tüm bencilliklerden, insanı motive eder görünen aslında kıymetsiz olan dünyalık zevklerden fedakârlık yaparak; unutulup gitmeyi göze alarak, kararlı, azimli ve hiç duraksamaksızın faaliyetlerde bulunmakla; gerektiğinde Allah için malını canını feda edebilmeyi aşikâr bir şekilde göstermek olur. Cihadı sadece acımasızca savaş olarak anlayıp o şekilde hareket etmek cihadın tüm ruhuna karşı olmaktır. Zira samimi olan âlimlerin kalemleri, hatiplerin vaazları veya zengin kimselerin destekleri de cihadın bir türü olarak çok daha fazla kıymetli olabilir.

Şu ayetler ihtiyaç hissedildiğinden dolayı bahsedilen savaşmak veya bilinen adıyla cihat konusuna değinmektedir: 18 “Size savaş açanlarla siz de Allah yolunda çarpışın; fakat haksız taarruz etmeyin. Çünkü Allah, haksız taarruz edenleri sevmez. Onları nerede yakalarsanız öldürün ve sizi çıkardıkları yerden onları çıkarın. O fitne, adam öldürmekten daha kötüdür. Yalnız Mescid-i Haram'ın yanında, onlar sizinle savaşmadıkça siz de onlarla savaşmayın! Fakat sizi öldürmeye kalkıştırlarsa, hemen onları öldürün. Kâfirlerin cezası böyledir. Artık Allah'a ortak koşmaktan vazgeçerlerse, şüphesiz ki Allah pek bağışlayan ve pek merhamet edendir. Bir fitne kalmayıp din yalnız Allah'ın oluncaya kadar onlarla çarpışın. Eğer vazgeçerlerse, artık düşmanlık ancak zalimlere karşıdır. Haram ay, haram aya ve bütün haramlar birbirine karşılıktır. O halde kim size saldırı bulunursa siz de ona yaptığı saldırının misli ile saldırın ve ileri gitmekten Allah'tan korkun ve bilin ki Allah, takva sahibi olanlarla beraberdir. Allah yolunda malınızı verin de ellerinizle tehlikeye bırakmayın ve güzel hareket edin, çünkü Allah, güzel davrananları sever.’

Bu ayetler Medine döneminde inmiştir. Bu dönemde Müslümanlar Hz. Muhammed (a.s)'in önder ve rehberliğinde Medine'de bir site devleti kurarak politik bir yapı elde ederler ve kendilerini her bakımdan geliştirirler. Mekke'deki putperestlerin zulüm ve işkencelerinden kurtulmuş olmakla beraber Medine döneminde Müslümanların öncelikle alakadar oldukları imanlarını tasdik ettirecek amellerde bulunmaktı. Ayette Müslümanlara dini yaşamın zorla engellenmesi durumunda İslam'da nasıl bir mücadele verileceğinin sınırları beyan edilmektedir. Ayrıca Müslümanla-

¹⁸ The Holy Quran, 2/190-195.

ra bu davetin cesaretle karşılanması gerektiğini tavsiye etmektedir. Yusuf Ali bu ayete dikkat çekerek şöyle bir açıklama yapmaktadır: “İslam barış, iyi niyet, karşılıklı anlayış, doğru bir imandır. Bu yüzden yanlış hareket edenler kabul görmezler. İnananlar şeref, adalet ve kutsal olan dinin savunmasında kendi hayatlarını daha değersiz olduğunu farz edeceklerdir. Yusuf Ali'nin açıkladığı gibi ideal İslam Hz. Muhammed (a.s.)'in hayatında temsil ettiği gibi bencil olmamakla birlikte nezaket ve şefkatin beraberliğinde yüce bir erdemdir. Müslümanlar cesaret, sadakat, itaat, disiplin, yapmakla sorumlu olduğu yükümlülükleri bilen, verdikleri mücadelede vefalı olmaya inanan kimselerdir ve bunları yaparken onların yöntemlerinde öne çıkan kuvvetler ise içtenlik, doğruluk ve dürüstlüktür. Onlar savaşın kötü bir şey olduğunu bilmektedirler ancak doğru ve adil olan bir önder (İmam) onlardan savaşmalarını istediğinde onlar bundan kaçmayacaklardır. İslam'ın hümanist kurallarıyla düzenlenmiş olmasının haricindeki diğer durumlarda yapılan savaşın onların inançlarında bir şeye sahip değildir.¹⁹

Fiili savaşla alakalı başka bir ayette de Mekke'nin putperestlerine karşı direkt olarak savaşılması istenmektedir. “Kendilerine savaş açılan kimselere (savaş) izni verildi; çünkü onlar zulme uğradılar. Şüphesiz Allah onları zafere ulaştırmaya gerçekten kadir. Onlar: "Rabbimiz Allah'tır" demelerinden başka hiçbir haklı gerekçe olmaksızın yurtlarından çıkarıldılar. Allah, insanların bir kısmını bir kısmı ile defetmeseydi, şüphesiz manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allah'ın adı çok anılan mescitler yıkılıp giderdi. Elbette Allah kendi (dini) ne yardım edene yardım edecektir. Şüphesiz Allah çok güçlü, çok izzetlidir.” (22/39-40)

Tanınmış başka bir âlim Esed ise saldırı halinde kendini savunma için cihat yapılacağı delili olarak bu iki ayeti göstermektedir. Bu da etik olarak haklı olarak yapılan bir savaştır.²⁰ Böyle bir siyasi savunma ve dinsel özgürlük Müslümanlardan istenmekte ve Müslüman devletin yönetimi altındaki Yahudi ve Hıristiyanlarla da uzlaşmalı olunmalıdır.

¹⁹ Y. Ali, supra note 16, footnote 205.

²⁰ M. Assad, supra note 15, at 71.

Hz. Muhammed'e Allah'ın göndermiş olduğu Kur'an'daki pek çok ayetle putperest veya politeistlerin inanç ve uygulamalarında açıkça görülen zıtlıklara karşı savaşmaya izin vermektedir.

Kur'an'a ek olarak Hadislerde de ayrıntılı bir şekilde cihat konusundan bahsedilmektedir. Hadis hikâye etme veya bilgi verme manalarına gelmektedir. Bunlar da Hz. Peygamberin söylediği, yaptığı, kabul ettikleri veya hoş karşılamadıklarıdır. Bu yüzden Hadis; Hz. Peygamberin gelenek olarak veya başka uygulamaları Sünnet'in temel kaynağıdır.²¹ En önemli hadis kaynağı olan Buhari'de cihadın görünüm ve yönlerine dair birçok hadis nakledilmektedir.²²

Şimdi cihadın temel içeriğine bakabiliriz. Yukarıda anlatıldığı gibi cihat çaba, mücadele ve gayret gibi anlamlar taşımaktadır. Fakat bu mücadele veya çabalar sadece savaş alanıyla sınırlı değildir. İslam hukukçuları yerine getirmekle sorumlu olunan cihat şeklini dört şekilde kalp, dil, zekâ (fikir) ve kılıçla olduğunu ayrıntılı olarak açıklamışlardır.²³

Kalp ile olan cihat şekli kişinin kendi içindeki kötülükleriyle (nefs-i emmare) yaptığı mücadeledir. Hz. Peygamber nefsi emmare ile olan cihadı zorunlu görmüştür. Müslüman bir kimmeden kendini kontrol ederek nefsinin arzu ve isteklerini sınırlandırması ve mükemmel bir insan olabilmesi için böyle bir cihat istenmektedir. Dil ve zekânın cihatları ise doğruların desteklenmesi, yanında olunması ve yanlışların düzeltilmesiyle yapılan tarzıdır. Dördüncüsü olan kılıçla yapılan cihat şekli ise putperest veya politeistlere karşı Allah yolunda savaşmayı (mücadeleyi) devam ettirmekle olandır.²⁴

²¹ Daha önce de belirtildiği gibi Sünnet; Müslüman toplumun hukuku olan Şeriat'ın tamamlayıcısıdır.

²² *Sahih el-Buhari* 4/34-204. seçilmiş, meşhur alimler tarafından hazırlanmış başka hadis kaynakları da vardır. Ayrıca bakınız; I. Taymia, *Public Duties in Islam*, ss. 72-133 (1982).

²³ M. Khadduri, supra note 14, at 56-57. Ayrıca genel bilgi için bakınız; J. Williams, *Themes of Islamic Civilization*, ss. 278-82 (1971); I. Taymia, supra note 22, at 78-79; M. Assad, supra note 15, at 70-71 ve M. Khadduri, supra note 14, at 56-57.

²⁴ I. Assad, supra note 15, at 72.

Klasik eserlerde açıklanmış olan cihat kavramı Ehl-i Kitaba karşı güç kullanılmasıyla uyuşmamaktaydı. Allah'a inanan Yahudiler, Hıristiyanlar ve Sabiler bu gruba dâhildiler.²⁵ Ancak Kur'an'a göre bu grup tahrif edilmiş bir mesajı takip etmelerine rağmen politeistlere uygulanan şiddetin düzeyinden farklı olarak ölçülü bir cihat şekline tabi tutulmalıydılar. Politeistlere karşı ise İslam'a davet ediliyorlardı veya onlarla savaşıyordu. Fakat Kitap Ehli İslam'a davet ediliyordu, İslam'ı kabul etmezlerse Müslüman devletin yönetimi altında kendi ibadetlerini serbestçe yapabilmeleri için onlardan cizye alınır.²⁶ Yahudilere dinsel özerklik sağlanmasında cizye meşhur Medine Vesikası'ndan sonra kademeli olarak gelişti.²⁷ Bununla birlikte bu anlaşma son olmadı.

²⁵ M. Khadduri, supra note 14, at 80.

²⁶ A. Azzam, *The Eternal Message of Muhammad*, ss. 136-40 (1964); M. Khadduri, *The Islamic Conception of Justice*, ss. 162-63 (1984) (aşağıda Adalet olarak açıklanmaktadır). Ayrıca bakınız; M. Hamidullah, *Islamic Conduct of State*, ss. 111-18; ve S. Mavdudi, *The Islamic Law&Constitution*, ss. 255-79 (1969).

Ehl-i Kitap İslam devleti yönetiminde Zımmi olarak bilinen bir kategoride kabul edilerek varlıklarını sürdürürler. Onların bu şekilde adlandırılması Allah'ın nezaretinde (Dhimmat Allah) kelimesinden esinlenilmiştir. Günümüzde hükümetin anayasal yapısında Zımmi'lerin genel durumu vatandaşlık olarak ikinci halkayı oluşturuyor olabilirler. Ancak geçiş zamanına dönüp o dönemdeki Zımmi'lerin konumuna bakıldığında, onlara hem yasalar, hem de politik olarak koruma sağlandığı görülecektir. Müslüman olanlarla Müslüman olmayan toplumlar arasındaki ilişkiler özel anlaşmalarla düzenlenmiştir. Müslüman olmayan gurupların ibadet edebilmelerine izin verilerek, mensup oldukları dinlerinin kanunları ve liderleri vasıtasıyla yönetilmelerine müsaade edilmiştir. Ayrıca içerden ve dışardan olabilecek saldırılar devlet tarafından korunması sağlanmıştır. Zımmi'ler özel bir statüye sahip olmaları nedeniyle Müslümanların yapmakla yükümlü olduğu Cihat'a gitmekten ve Zekât vermekten muaf tutulmuşlardır. Onlar zekât ve Müslümanların üstlendiği Cihat yerine Cizye verirlerdi. Bazı âlimler arasında şu şekilde bir inanç vardır; Zekât ve İslam Hukukundan muafiyet Zımmi'lerin avantajına oldu ve onların vergi sorumluluklarıyla Müslümanların ki ile karşılaştırıldıklarında Zımmi'lerin daha fazla korunduğu görülmektedir. Zımmi'lerin sınıf olarak tarihte üstünlüklerinin olmasına rağmen, modern çağdaki Müslüman devletinde bunun oratan kalktığına inanılmaktadır ve tüm vatandaşların renklerine cinsiyetlerine bakılmaksızın her birinin diğerine eşit olacağı görüşü hâkimdir.

²⁷ F. Rahman, supra note 8, at 26-28. Yazar Yahudi ve Hıristiyanlara muameleler hakkında Kur'an'dan takdire değer referanslar gösterir. Ayrıca bakınız; J. Williams, supra note 23, at 301-02 (1979). Yahudi-Müslüman ilişkileri hakkındaki genel bilgi için bakınız; B. Ahmad, *Muhammad & The Jews: A Re-examination* (1979); M. Rodinson, *Mohammad* (1974).

Cihadı bireysel bir görev olarak algılayanların karşısında olunarak bu konuda toplu (müşterek)²⁸ bir sınıflandırma yapılmıştır. Cihada davetin deklarasyon yapılmasında kimin olacağı (halk veya hükümet vb.) sorusu da buradan kaynaklanmaktadır. Klasik yorumlara göre cihat çağrısının yapılması hususu Müslüman devletin başında olan İmam veya Halife'ye ait bir görevdi.²⁹

İslam'da cihat dini bir amel ve yasadır. Bundan dolayı onun kuralları Hz. Peygamber ve halifeleri tarafından ayrıntılarıyla açıklanmış olan direktiflere tabi tutulmalıdır. Hz. Peygamber ordunun başına bir komutan tayin ettiğinde o kişiye askerlere davranışı hususunda ve askerlerin kendisiyle olan ilişkileri konusunda Allah'tan korkmasını isteyerek şunları söylediler: "Allah'ın adıyla, Allah yolunda savaşın, ihanet etmeyin, doğru ve dürüstlüğü bozmayın, küçük çocukları öldürmeyin."³⁰ Daha sonraki halifeler Hz. Ebubekir³¹ ve Hz. Ömer³² de görev verdikleri kimselere aynı mesajları vererek onlardan bu konuda söz alırlardı.

Hz. Peygamber'den sonra İslam devletinin ilk halifesi olan Hz. Ebubekir, Hz. Peygamberin bu emirlerini yerine getirmeyip anlaşmayı bozup isyan eden kabilelerle karşı karşıya geldi. Bu isyanların bir kısmı politik sebeplerden diğerleri ise dinseldi. Hz. Ebubekir öncelikle tarihte ridde savaşı olarak bilinen dinden irtidat edenlerle savaştı.³³ İslam devletinde dinden dönme bir bakıma vatan hainliğine benzemektedir. Çünkü toplum Kur'an'ın dini ülkülerine dayanmaktadır. İslam devletinde hayatını sürdüren bir kimse şayet dininden dönerse, o kimse bir hainle eş tutulmaktadır. Böylece cihat kavramının içeriği dinden dönenlere karşı savaşmayı da içine alacak şekilde genişletilmiş oldu.³⁴ Ayırı-

²⁸ M. Hamidullah, *Muslim Conduct of State*, s. 162 (1953). Bu Müslüman halkın uluslar arası hukukuyla ilgili bilimsel bir incelemedir. Barış, savaş, bu gibi durumlarda tarafsız olmanın hukuk kurallarını ve geçmişteki Ortodoks uygulamalarını da içermektedir. Ayrıca bakınız; *Justice*, supra note 26, at 164-65.

²⁹ M. Hamidullah, supra note 28, at 162.

³⁰ M. Hamidullah, supra note 28, at 299. Ayrıca bakınız; M. Khadduri, supra note 14, at 103-08.

³¹ M. Hamidullah, supra note 28, at 301.

³² M. Hamidullah, supra note 28, at 302.

³³ F. Donner, *The Early Islamic Conquest* (1981).

³⁴ J. Williams, supra note 23, at 237-75; ayrıca bakınız; M. Khadduri, supra note 14, at 74.

ca bu doktrin hâkim ve geçerli olan İmam'a karşı isyancıların bastırılmasında da Müslümanlar tarafından uygulandı. Neticede orijinal olan cihat ilkesine ek olarak iki fikir daha eklenmiş oldu. Bunlar da dinden dönenlere karşı olan cihat ve hâkim ve geçerli olan İmam'a isyan edenlere karşı Müslümanlar tarafından yapılan cihattır.

İslam'daki Sünni yorumculara göre Hz. Peygamber kendisinden sonra yerine geçecek olan kimsenin ismini belirtmeksizin vefat etti.³⁵ İlk halife Hz. Ebubekir Müslümanlar tarafından seçildi. O da kendisinden sonra halife olarak Hz. Ömer'i tayin etti. Hz. Ömer (634-644) ise kendisinden sonra halife olabilecek bazı kimselerin isimlerini belirterek seçilecek halife adayları olarak bir komite tertip ettirdi. O komitenin konsültasyonunun sonucunda Hz. Osman (644-656) halife tayin edildi. Daha sonra onu Hz. Ali (655-661) takip etti. Hz. Ali döneminde iç kargaşalar, ayaklanmalar baş gösterdi ve bunlar artarak devam etti. Bu hadiseler Hz. Ali'nin bir isyancı tarafından düzenlenen suikastla öldürülmesi neticesinde son buldu. Daha sonra hilafeti Muaviye devraldı. Böylece bu dönem İslam'ın yönetiminde ve rehberliğinde, onun hükümlerinin hakkıyla uygulandığı altın bir çağ olarak sona erdi.

Muaviye³⁶ 661 yılında Medine yerine Şam'da kendi rejimi kurdu. O ilk Arap İmparatorluğunun kurulmasında öncü olmuş ve siyasal alanda muazzam bir yeteneğe sahip kimseydi. Ancak daha önceki halifelerin uygulaması olan seçilerek göreve gelme sistemini değiştirerek monarşi adı verilen verasetle işbaşına gelmeyi başlattı. 661-750 yılları arası Muaviye ve onun neslinden gelenlerin hükmettikleri Emeviler dönemi olarak adlandırıldı. Emevilerin İslam'a uygun olmayan uygulamaları, şeriatın yerine getirilmesindeki ihmalkârlıkları, İslamî yönetimin sisteminde ve sosyal adalettaki başarısızlıkları her geçen gün artarak Müslümanların onlara karşı dargın hale getirdi. Sonunda Emeviler dönemi 750 tarihinde son buldu.

³⁵ J. Esposito, supra note 1, at 5-9.

³⁶ P. Hitti, *History of The Arabs*, ss. 189-98 (10th ed. 1970); J. Esposito, supra note 1, at 9-15 bu dönemin kısa ve öz bilgileri mevcuttur.

Emevilerin yerine Hz. Peygamberin amcası Hz. Abbas'ın soyundan gelen Abbasiler geçti.³⁷ Onlar da politikanın çeşitli derecelerinde 750–1258 yılları arasında Abbasi halifeleri olarak görevlerini devam ettirdiler. Emir'in ve İslam ülküsünün normları ihtiyaçlara göre açık bir biçimde doğruluğunu ispat ederek uygulayan komitenin ve Müslüman âlimlerin yüksek çabaları sayesinde şeriatla yeni açılımlar yapıldığı için bu dönem altın bir çağ sayılmaktadır. Bu âlimler ilahi kurallarda emredildiği şekliyle yaşama konusunda İslam inancını harekete geçirdiler. Onların bu çabaları sayesinde Kur'an, Sünnet ve diğer hukuk kaynaklarına dayandırılan İslam hukuku doğdu. İslam hukuku Müslümanların yapmaları veya yapmamaları gereken konularla ilgilenen etik bir kanun sistemidir. Konulmuş olan bu kanunların ihlal edilmesi sadece burada cezalandırılmayla kalmayıp, bu kimseler ahirette de bunlardan dolayı sorumlu olacaklardır. Çünkü İslam'daki şeriat ilahîdir. Bundan dolayı ameller şu şekilde sınıflandırıldılar: I) Yapılması zorunlu olanlar, II) Tavsiye niteliğinde olanlar, III) Yapılmasına izin verilebilir nitelikte olanlar, IV) Kınanmayı gerektirecek olan ameller, V) Haram ve yasak olanlar.

Onuncu yüzyıldaki Müslüman hukukçular ilahi kanunları bütünüyle telif ederek onlardan hükümler çıkardılar. Ayrıca bu hukukçular şeriatın hükümlerinin üstün körü ele alınıp da yorumlanarak tahrif edilmesini ve buna bağlı olarak ileride çıkması muhtemel olan karışıklıkları önlediler. Bu tarzda olabilecek yorumlama kapısının da tamamen kapatılması kararına vardılar.

Emevi ve Abbasiler dönemindeki cihadın yorumlanması ve bu doktrinin gelişimi bizim tartışmamız açısından önemlidir. İslam'ın Avrupa, Afrika ve Asya kıtalarına kadar genişlemesiyle birlikte başka bir hukuki konsept ortaya çıktı. Buna göre dünya Dar'ul İslam ve Dar'ul Harb olmak üzere ikiye ayrıldı. Ancak bu genişlemeyle birlikte Müslüman ülkelerin haricindekilerin yönetme kapasitesi dikkate alınarak onlara bir öncelik tanınarak hareket edildi. Bundan dolayı bu dönemde aktif cihat şekli şiddetle başvurmaksızın yapılan bir mücadele (savaş) ile yer değiştirdi. İbn Haldun aktif cihadın hafiflemesi ulusun savaşçılığından me-

³⁷ J. Esposito, supra note 1, at 15-23. Genel bilgi için bakınız; P. Hitti, supra note 36, at 288-428.

deni ve uygar bir evreye doğru intikal etmesinin yansıtıldığını varsaymaktadır.³⁸

Cihatla İlgili Ortaçağdaki Gelişmeler

Abbasi Devletinin gücünün zayıflamasıyla birlikte İslam topraklarının yönetimi gaspçı ve vurguncu Müslümanların ellerine geçti. Bu yöneticilerin bazıları şeriatla karşı karşıya kalabilecek ahlaklara sahip olan kimselerdi. Bu sorunların artması Müslüman bir yöneticiye baş kaldırmaya kadar gitti. Müslüman âlimler bu durum için hukuki bir yorum ileri sürdüler. Seçkin ve tanınmış farklı âlimler kötü bir Müslüman yönetici veya despot bir hükümdarın yönetiminin kabul edilmesini temel olarak şart koşular. Çünkü onlara göre asayiş kaostan daha iyidir.³⁹ Bu ilke İslam olmayan pek çok rejimin tarih boyunca aşağıda olmasına destekçi oldu. Bununla birlikte bu ilke 14. yüzyılda İbn Teymiye tarafından doğruluğu ve yasallığı sorgulanarak yeniden gözden geçirildi.

İbn Teymiye döneminde iki Müslüman güç olan Memluklar ve Moğollar birbirleriyle savaşmaktaydı.⁴⁰ İbn Teymiye Memluklar yönetiminde yaşadı. İslam âlimleri özellikle Moğollara karşı Müslüman yöneticilere haklı olarak yapılan ayaklanma sorunuyla karşı karşıya kaldılar. Şayet böyle bir haklılık ispatlanabilirse, Memluklar Müslüman savaşçıları Moğol ordusuna karşı cesaretlendirerek bir cihat çağrısında bulunabileceklerdi. Bu konuya İbn Teymiye'nin cevabı şu şekilde oldu. Şayet I) Müslüman bir yönetici ve II) O şeriatı uygulayan bir kimse ise, işte bu iki şart yerine getirilirse onlara karşı ayaklanmanın yasak olduğunu ileri sürdü. Moğollar şeriatın uygulayıcısı olmadıklarından, her iki şartı da taşıyorlardı. Bu yüzden İbn Teymiye Moğollara karşı cihadın meşru olduğuna hükmetti. Böylece 14. yüzyılda cihadın içeriğine şeriatın kanunlarına uymayan ve onu ihlal eden Müslüman yöneticiye haklı bir ayaklanma olabileceği hususu dâhil edildi.

16. yüzyılda ise Müslümanların gücünü temsil eden üç imparatorluk vardı. Bunlar; Osmanlı Devleti, Safaviler ve Moğollardı.

³⁸ M. Khadduri, supra note 14, at 64-66.

³⁹ E. Sivan, *Radical Islam, Medieval Theology and Modern Politics*, ss. 90-92 (1985).

⁴⁰ E. Sivan, supra note 39, at 94.

Ancak 18. yüzyıla gelindiğinde Avrupa'nın sömürgecilik anlayışını geliştirmesi yeni bir tehlike oluşturmasına ve bu tablonun değişmesine sebep oldu. Müslüman bölgeleri tek tek Avrupalı orduların politik kontrolü altına girmeye başladı. Âlimler aynı zamanda iki değişimle yaşanan sorunla karşı karşıya kaldılar. Onlardan birincisi Müslüman olmayan politik kontrolün tehdidi, ikincisi ise toplumda dinsel bozulmaların baş göstermesidir.⁴¹ İbn Teymiye'nin fikirlerinden etkilenen Muhammed Abdulvahhab onun öğretilerini daha da saf hale getirip, İslam teolojisini radikalleştiirdi. Ayrıca Suud ailesinin hâkimiyetinde selefi anlayışa dayalı Arabistan'da Müslüman bir devletin kurulmasına yardım etti. Abdulvahhab o dönemde Sudan'da bulunan Mehdi'nin de ilham kaynağı oldu. Mehdi inanç konusunda selefileşme hareketinin öncüsü, Sudan'ın İngilizlerin siyasi kontrolünden kurtarılarak özgürlüğüne kavuşmasında ve dinsel alanda yapılan reformlarda Mehdi'nin çabaları başarılı olmada etkin rol oynadı. Kuzey Afrika'da Seyyid Muhammed ibn 'Ali el-Sanussi, Cezayir'de Şeyh Abdulkadir koloni güçlerine karşı verilen mücadelelerde, tasavvuf alanında nefsi kötülüklerden arındırmak için çaba gösterdiler. Abdulvahhab'ın sınıf arkadaşı olan şah Veliyullah ise Hindistan'da aynı sorun ve krizlerle karşı karşıya kaldı.⁴²

Dâhili karışıklıklar âlimleri Şeriat'ın bazı konularında içtihat yapmak durumunda bıraktı. Bu dönemde dışardan gelen koloni güçleri aktif cihat yapılarak karşılanmaya çalışıldı. Müslümanların bu tarz gayret ve girişimlerinde bir düşünür, âlim ve devrimci olan Cemaladdin Afgani⁴³ en önemli etken bir isimdi. O, İslam'ın güzelliklerine, maneviyata sadakatle bağlı olan ve bitmez bilmeyen bir enerjiye sahipti. Mısır'da bulunduğu sıralarda o bölgeye çok büyük tesiri oldu. Âlim ve düşünür olan Reşit Rıza'nın akıl hocası meşhur âlim Muhammed Abduh'a pek çok kimseyi bağladı.

Cihadın Yeniden Yorumlanması

⁴¹ W. Dietl, *Holy War*, ss. 13-47 (1984).

⁴² E. Mortimer, *Faith&Power: The Politics of Islam*, ss. 64-68 (1982); B. Metcalf, *Islamic Revival in British India, 1860-1900* (1982). Yazar Şah Veliyyullah'ın özgeçmişini ve onun hareketinin halefleri hakkında takdire değer bir şekilde bahsetmektedir.

⁴³ N. Keddie, *S. Jamaladdin Afghani* (1972).

20. yüzyıla gelindiğinde başka bir Müslüman entelektüel grup ortaya çıktı. Onlar arasında en önemli isimler Muhammed İkbâl, Hasan el-Benna, Mevdudi, ve Seyyid Kutup'tur. Onlardan her biri dâhili ve haricî olarak Müslüman toplumun zayıflayıp, çöküşüne; ayrıca Müslümanların topraklarının yabancı işgalleriyle birlikte kaybedilmesine şahit oldular ve tüm bunlara karşı koymaya çalıştılar. İşte bu kriz dönemine onların yanıtı Şeriat'ı ve cihat doktrinini yeniden yorumlanması gerektiğini istemek oldu.

Aslen Hindistanlı olan daha sonra Pakistan'a taşınan Ebu'l Alâ el-Mevdudi önderlik yaparak cihat doktrinini yeniden tanımlamak için ele aldı. Mevdudi otoriter ve güvenilir yazılarıyla dünyanın her yerinde kabul edilen bilgili, üretken ve etkileyici biriydi. Lucknow'daki Nadvatu'l Ulema'nın (İslam üniversitesi) rektörü olan Seyyid Ebu'l Hasan Ali Nadvi dinsel alanda derin bilgilere ve uluslar arası bir öneme sahip olan saygın bir şahsiyetti. O yazılarında; Müslüman yöneticilerin hükmetmelerine rağmen günümüz Müslüman toplumlarının yeni bir cahiliye dönemine doğru gittiğini farklı tezlerle ortaya koydular.⁴⁴ Mevdudi ise İslam devletinde ve Müslüman toplumun içerisindeki cihat fikrinin günümüz koşullarının gerisinde olduğu görüşündeydi. Ona göre: "İslam demokrasisi ve Batı'daki demokrasi arasında çok açık bir farklılık vardır. Bu da şu şekildedir; birisi insanların egemenlik ve bağımsızlığına dayalı bir kavram iken, diğeri insanlar tarafından seçilen halifelik prensibine dayanmaktaydı. Batı demokrasisinde insanlar hâkim konumundadır. İslam'da ise hâkimiyet Allah'ındır ve insan O'nun halifesidir. Batı sisteminde insanların istek ve dilekleri hükümet tarafından gerçekleştirilmekte, İslam'da hükümet ve insanlar tüm davranışlarında Allah'ın kastettiği manalar yorumlanarak hareket edilir. Kısaca, Batı demokrasisinde kontrolsüz bir biçim, davranış ve aşırı derecede serbestçe yetkileri kullanma türü iken; İslamî demokraside ilahi kanuna tabi olma ve Allah'ın emirleriyle uygunluk sağlayacak şekilde otoriteyi kullanma söz konusudur ve onun çatısını Allah belirler."⁴⁵

⁴⁴ S. Maududi, *The Meaning of The Quran* (Ch. Akbar Muhammad trans., 1975). Ayrıca bakınız; S. Maududi, *The Sick Nations of The World*. Genel bilgi için; E. Sivan, supra note 39.

⁴⁵ U. Abdullah, *The Islamic Struggle in Syria* (1983). Ayrıca bakınız; Bill, *Resurgent Islam*, 63 *Foreign Affairs* 108 (1985).

Mevdudi'ye göre; İslam demokrasisinde Müslüman toplumu ilahi kanunlar veya Şeriat düzenler. Şeriat'ın hükümlerinin uygulanmaması, İslamiyet'ten yoksunluk ise bu toplumların konumlarını Mekke'de İslam öncesindeki Cahiliye (karanlık çağ) olarak tanımlanan putperest ve politeistler seviyesine indirir. İşte Hz. Muhammed'de ilahi vazifesini bu şekilde olan bir topluma karşı başlatmıştı. Günümüzde de toplumun genel durumunda yeni bir cahiliye dönemi söz konusudur. Hz. Peygamber nasıl ki Cahiliye'ye karşı cihadı hiç bırakmadığı gibi, günümüzde Müslümanlarda aynı vazifeyi yapmakla sorumlu olduklarına inanmalılar ve bu yeni cahiliye ile karşılaştıklarında mücadele etmelidirler.

20. yüzyılda göze çarpan başka bir âlim de Seyyid Kutup'tur. O da Mevdudi'nin yorumlarını benimsemiş ve Mısır'daki Müslüman Kardeşler'in lideri olan Hasan el-Benna'nın mirasçısı konumundadır. İslam âlimlerinin bu görüşleri ve yorumları iletişim ağı sayesinde tüm dünyanın dikkatini çeker.⁴⁶ Böylece İbn Teymiye'nin Müslüman toplumdaki Müslüman yöneticilere başkaldırmasına dair fetvası farklı Müslüman topraklardaki önemli İslam düşünürlerinin yeni metotlar aracılığıyla entelektüel bir güç sağlayarak devam eder.

Mevdudi'nin cihat hakkındaki tezi daha sonraki dönemde Şii'lerin başarılı, güçlü bir siyasi ve gerçekten en iyilerden birisi olan Ayetullah Ruhullah Humeyni tarafından destek bulur ve kabul görür.⁴⁷

⁴⁶ Supra note 41, Chapter 24, Sovyet Rusya'daki Müslümanların esnekliğinden ve Çin'deki Müslümanların sayısının yaklaşık 115 milyona ulaşmasından bahsedilmektedir. Endonezya, Malezya, Güney Tayland ve Güney Filipinler'deki geleneksel Müslümanların İslami hayatı ve politik sorunları en ön sıralarda ele alınmaktadır.

Sovyet Rusya'daki Müslümanların yapmış oldukları faaliyetler hakkındaki çalışma için bakınız; A. Bennigsen & S. Wimbush, *Muslim National Communism in The Soviet Union: A Strategy For The Colonial World* (1979).

⁴⁷ I. Khomeini, *Islam and Revolution*: (H. Alger trans. 1980); N. Keddie, *Scholars, Saints&Sufis: Muslim Religious Institutions in The Middle East Since 1500*, ss. 230-55 (1983); K. Siddique, *Khomeini's Iran: Islamic Perspective* (1980).

Sonuç

Müslüman ülkelerindeki cihat konsepti politik bir form haline getirilmiş ve İslamî olmayan yönetimler dikkate alınarak istenmeyen kişilerin tasfiyesine gidilmiştir. İran şahı Sedat'ın suikast sonucu devrilmesi ve Cafer Neumairi hükümetinin çökertilmesi bu tarzda yapılan cihadın günümüzdeki örneklerindedir. Cihadın Müslüman topraklarını işgal eden yabancılara karşı bir savaş olarak yapılması ise İslam'da yeni bir şey değildir. Bu şekilde olan cihada en önemli ve son örneklerden birisi de Cezayir'in özgürlük savaşıdır. Fransız kolonilerine karşı yapılan savaşta bir milyon Cezayirli hayatını kaybeder, fakat bu savaş 1962 yılında Cezayir Cumhuriyetinin kurulmasıyla son bulur. Ayrıca bu formdaki cihat doktrini şu an Güney Filipinlerdeki Moro isyanını, Sovyetlerin işgaline karşı Afganların özgürlük mücadelelerini, İsrail işgaline karşı Filistin ve Lübnanlıların özgürlük hareketlerini desteklemektedir. Batılılar tarafından sık sık İslamî fundamantelizm olarak tanımlanan cihat içeride başarısız olan liderlere karşı, dış dünyada da Müslüman olmayan yöneticilere karşı uygulanmaya konuldu. (Cihadın Batılılar tarafından İslamî fundamantelizm olarak tanımlanması zihinsel ve teolojik derinlikten uzak uygunsuz ve yersizdir.)

Dâhili cihat yani "politik olarak tasfiye etme" şekli Müslümanlar için önemli bir cihat formudur. Burada hedeflenen politik alanda temsilci olan kişinin seçim sistemiyle ortaya çıkmasıdır ki, yöneticinin monarşi veya askeriye tarafından yer değiştirmesi ve demokratik düzene katkıda bulunan şeriatın ilkelerini de içine alan bir sistem yaratılmak istenmektedir. (Bununla Birleşik Devletler Anayasası prensipleriyle olduğu gibi ona benzer bir sistem yapılmak istenmektedir.)

Medeniyet tarihinde en önemli rolü oynamış olan şeriatın hukuk yapısı geri kafalı halk arasında en ufak şeyleri yapan suçların cezalandırılması şeklindeki bir Şeriat imajı belirtmekteydi. Daha doğrusu Şeriat insanların hayatlarının nasıl yönetileceğinin kararlaştırıldığı bir hukuk sistemi olarak görülüyor olması gerekirdi. Batı'ya ait fikirlerin topluma uygulanması ve onlarla birlik-telik sağlandığı takdirde mükemmel olunacağı tezleri Müslüman toplumlarını hayal kırıklığına uğratmıştır. Bununla birlikte pek çok âlim böyle toplumların sosyal ve politik sistemlerini Şeriatın prensipleri üzerine kurduktan sonra Batı kaynaklı fikirlerin ka-

bul edilerek o fikirlerin katılabileceğine inanmaktadırlar. Bu aynı şuna benzemektedir; çimenlerin köklerinin dışardan çaprazlama ile aşılmasıdır ki; bunun sonucu olarak orijinal, hakiki bir etkileşim ortaya çıkar. Bu şekildeki bir etkileşimden uzak durulmaktadır. Zira bu problem Müslüman uluslardan pek çoğunun başına bela olmuştur- politik denetimlerin çıkarını sağlamak için en üsttekinin dışardan gelen fikirleri zorla kabul ettirmeye teşebbüs etmesi gibi.

İslam sadece bir kültür değildir. O hüküm üreten bir kültürdür. Ayrıca İslam, kültür içerisinde Şeriat'ın aşılması yoluyla herhangi bir toplum veya kültüre dindarlığı sağlayarak onu şart koşar.⁴⁸ İslam Müslümanların hayatına beşikten mezara kadar hükmedecek güçlü bir manevi etkiye sahiptir.⁴⁹ Cihat ise Müslüman'ın dini hayatından bir parçadır. Bu yüzden şayet Batılılar İslam ve Müslüman komşularını anlayabilirlerse, cihat hakkında da bilgileri olur.⁵⁰

⁴⁸ D. Pipes, *In The Path of God: Islam and Political Power*, s. 277 (1983). Yazar Güney Kore'deki en yeni Müslüman topluluğu hakkında bilgi verir. 1950'de Türk askerlerinin orada üs kurmaları Müslümanların gelişmesine sebebiyet vermiştir. Askerlerin yerli halkla irtibat kurması orada İslam için bir başlangıç oldu. Müslümanların nüfusu bu tarihten daha önce 50.000'e ulaştı ve kendilerine ait Pusan'da kolejleri vardır. Aynı şekilde Japonya'da da küçük ama sürekli büyüyen Müslüman toplumu mevcuttur.

⁴⁹ W. Dietl, supra note 41, at 340.

⁵⁰ Bakınız; R. Wright, *Sacred Rage* (1985). Yazar bu kıymetli eserde akli olarak güvenilir olduğu kadar kavramsal olarak da anlaşılır olduğunu göstermektedir.